

Anarhistička biblioteka

Anti-Copyright

Kapitalizam i otpor u 21. veku

Uživo u Zrenjaninu

CrimethInc. Ex-Workers' Collective

CrimethInc. Ex-Workers' Collective

Kapitalizam i otpor u 21. veku

Uživo u Zrenjaninu

2012.

Prezentacija održana na Petom Zrenjaninskom Antifašističkom
Festivalu (ZAF), 06. X 2012.

Preveo Aleksa Golijanin. Audio snimak: Magda, Nebojša i Jakob.
Pomoć u odgonetanju nekih delova snimka: Mirela i Brian.

anarhisticka-biblioteka.net

2012.

Izvori

Program ZAF 2012: <http://zaf.anarhija.org/>

CrimethInc. Ex-Workers' Collective: <http://crimethinc.com/>

Osvrt na ZAF 2012: *Join the Resistance – Fall in Love: ZAF 2012, jedno lično viđenje:*

<http://fenjer.anarhija.org/join-resistance-fall-love-zaf-2012-jedno-licno-videnje/>

<http://kontra-punkt.info/join-the-resistance-fall-in-love-zaf-2012-jedno-licno-videnje>

on, zemlju, grad; može da označava tvoje mesto u ekonomiji; ako spadaš u onu manjinu koja još zauzima neko sigurno mesto, onda možeš da vidiš kako bi tvoj sindikat mogao da se bori protiv kapitalizma kao celine, umesto da ga samo čini još jačim; ako si jedan od mnogih koji više nemaju nikakvo sigurno mesto, to može da znači da se povežeš s mnogim drugim ljudima koji su takođe isključeni, da biste videli kako da se borite protiv kapitalizma i da ga ometate. To može da označava i različite identitete, različite grupe kojima možeš da pripadaš. Načini na koje si potlačen takođe su i načini na koje si povlašćen. U svakoj od tih borbi, u svakom od tih delova tvog života, možeš da se pitaš kako da u tome odeš još dalje, ima li prostora za nove mogućnosti, koje bismo nove taktike mogli da isprobamo, da bismo se protiv svih tih sistema borili istovremeno i stvarali nove.

Zaključak

Brajan: U redu, naše vreme je isteklo. Nema garancija, tu je samo borba. Želim vam mnogo sreće u vašim pokušajima i veliko hvala što ste nas pozvali ovde! (*Buran aplauz.*)

Sadržaj

Prezentacija	5
Pitanja i odgovori	25
1	25
2	27
3	29
4	31
5	33
Zaključak	34
Izvori	35

Komentar gošće iz BG: Nemoj da me pogrešno shvatiš, i ja sam protiv kapitalizma... (*Ostatak pitanja je opet nerazgovetan. U jednom delu, pita se kako postići promenu, ako ljudi, pored svega ostalog, počnu da se otimaju i oko resursa. Neko iz publike primećuje, „Ali to je direktna posledica kapitalizma“. „Da“, slaže se, „ali, problem nije samo kapitalizam kao ekonomski sistem, problem je i ideološki...“ Opet nerazgovetno.*)

Brajan: Pošto dolazimo iz Sjedinjenih Država, gde, kao što je poznato, znamo sve (*smeh*), pripremićemo posebnu radionicu, na kojoj ćemo opisati kako izvesti revoluciju, bez krvoprolića i bilo kakvih problema. Ali, plašim se da smo večeras malo kratki s vremenom! (*smeh*) I pošto Amerikanci ne mogu da spasu stvar, ostaje nam da se uključimo u borbu, bez ikakvih garancija.

5

Gost iz BG (pogađate koji): Mi se i sada nalazimo u okviru sistema. Nalazimo se u ovoj zgradi, koja je proizvod sistema... (*zatim nepovezano*) Ovde, u ovom regionu, imamo komunizam i kapitalizam zajedno, istovremeno... Sada se nalazimo ovde, zahvaljujući sistemu. Prema tome, pitanje glasi, šta možemo da uradimo *sada*, da bismo *slomili* sistem? Ne da budemo *protiv* sistema, da se *borimo protiv* njega, već da ga *slomimo*... (*Opet negodovanje iz publike. Nik se sprema da odgovori. Iz publike stiže molba, „Ne odgovaraj na ovo pitanje!“ Ipak, Nik je imao strpljenja za odgovor, sličan onome što se može pročitati i u knjizi Work/ Rad, u delu pod naslovom „Borite se tamo gde ste“, str. 347.*)

Nik: Stvar je u tome da ko god da si, gde god da živiš, šta god da radiš, možeš da se boriš tamo gde *jesi*. Kada to kažemo, smatramo da ne moraš biti deo neke određene grupe, koju su sam bog ili Karl Marks proglasili za jedinu revolucionarnu. (*smeh*) Kod god da si, možeš da pođeš od toga gde *jesi* i da se boriš *sada*. To „gde jesi“, znači mnogo toga: to može da označava mesto gde živiš, tvoj regi-

Nastavak pitanja: *Opet nerazgovetno. Pitanje je aludiralo na mnoge druge probleme, pored kapitalizma kao ekonomskog sistema, kojima prosto nema kraja, kao što su problemi manjina, rasizam, patrijarhat, itd.*

Nik: Ono što kapitalizam, industrijski kapitalizam, čini drugačijim, u odnosu na sve druge ekonomske sisteme koji su mu prethodili, jeste to što raspolaže sredstvima da sagori celu planetu. U poslednjih dvesta godina, sa globalnim zagrevanjem i nuklearnim oružjem, kapitalizam je razvio ne jedan, već dva načina na koje može da okonča život na planeti Zemlji. To je fantastično! (*smeh*) Nijedan drugi sistem nije došao ni blizu toga. Prema tome, kada pričamo o tome kako se protiv kapitalizma treba boriti, kako ga treba ometati, otvarati pukotine, mislimo i na opstanak planete, na opstanak svih nas, kao ljudskih bića. U tom kontekstu, sigurno je da ima mnogo oblika ugnjetavanja, od rasizma i patrijarhata, do uništavanja okoline i mnogo drugih stvari. Boriti se samo protiv kapitalizma nije dovoljno. To je sigurno. Patrijarhat i rasizam nećemo ukinuti ako promenimo samo ekonomski sistem. Večeras smo uglavnom govorili o borbi protiv kapitalizma i šta bi to trebalo da znači. Ali, to vidimo kao deo povezane borbe protiv svih oblika hijerarhije, svih oblika dominacije. Pored toga, moramo biti svesni pravog karaktera nekih promena do kojih je došlo u ovom kapitalističkom kontekstu: to što u radnoj snazi sada ima više žena, to što država garantuje više prava raznim rasnim i etničkim grupama, to što je, u nekim sredinama, skoro svejedno da li ste gej... Do tih promena nije došlo zato što nas kapitalizam čini slobodnijim već zato što je uvideo da, zbog svog produžetka, zbog svoje stabilizacije, mora da u sebe uključi neke grupe koje je ranije isključivao. U Sjedinjenim Državama smo imali društvene pokrete kao što su pokret za oslobođenje crnaca ili feministički pokret, s njihovim radikalnim i reformističkim krilima, a strategija države je bila da skrši ono radikalno krilo i usvoji neke zahteve onog reformističkog, da bi ojačala kapitalizam. Prema tome...

Prezentacija

Peti Zrenjaninski Antifašistički Festival (ZAF)
5–6. X 2012, Kulturni centar Zrenjanina
6. X 2012, 18.00, CrimethInc. Ex-Workers' Collective:
Kapitalizam i otpor u 21. veku
Govornici: Brian i Nick

Relja: Samo malo pažnje, molim vas! Sada će početi prezentacija ljudi iz kolektiva *CrimethInc.*, iz Severne Amerike, koji će govoriti o „Kapitalizmu i otporu u 21. veku“ i predstaviti svoju novu knjigu, „Rad“.¹

Brajan: Hvala, Relja. Zdravo, ja sam Brajan...

Nik: Ja sam Nik...

Brajan: Veliko hvala na pozivu! Čast nam je da učestvujemo na ovom Festivalu. Prezentaciju ćemo održati na engleskom – ako počnemo da pričamo suviše brzo ili da koristimo neke čudne reči, mašite rukama, ako nešto nije jasno! (*Prezentacija je održana bez mikrofona, po Brajanovoj i Nikovoj želji.*) Došli smo da govorimo u

¹ CrimethInc. Ex-Workers' Collective, *Work: Capitalism, Economics, Resistance*, 2011; *Rad: Kapitalizam, ekonomija, otpor*, Burevesnik, Zrenjanin, 2012, kontakt(at)burevesnik(dot)net

ime našeg kolektiva, izdavačkog kolektiva *Crimethinc*, iz Sjedinjenih Država. Evo nekih primera onoga što smo radili.

Napravili smo 650.000 kopija ovoga (pokazuje buklet *Fighting For Our Lives*), u neuspelom pokušaju da sve ljude iz Sjedinjenih Država pretvorimo u anarhiste. (*Smeh*) Ovo smo napravili u pokušaju da pokret *Occupy* pretvorimo u revolucionarni anarhistički pokret – neuspešno. (*Ne vidi se jasno koju publikaciju pokazuje.*) A obavljujemo, na primer, i ovaj časopis (*Rolling Thunder*), da bismo podstakli diskusije o anarhističkoj strategiji. Videćemo koliko će to biti uspešno.

Ali, večeras ne želimo da pričamo toliko o sebi i našem kolektivu. To nije tako interesantno. Ono što nas zanima je diskusija o tome kako doći do anarhističke revolucije. Zato želimo da kažemo nešto o debatama koje se vode u Sjedinjenim Državama, o promenama u ekonomiji i o tome kako one utiču na naše učešće i strateška razmišljanja u antikapitalističkoj borbi.

Nik: Zdravo svima. Da li se čujemo? U redu. Došli smo da razgovaramo s vama kao anarhisti. Kada to kažemo, to ne znači da smo samo protiv države i kapitalizma. Želimo svet koji će biti slobodan, svet uzajamne pomoći, bez pandura, granica i država. Sve to... znate već. Ali, mi smo anarhisti i zato što mislimo da je to najbolji način da živimo svoje živote. Da tako možemo živeti na mnogo strastveniji, mnogo kreativniji način, polazeći od našeg svakodnevnog iskustva i onda videti kako da se suprotstavimo hijerarhijskoj vlasti, svuda gde ona prodire u naše živote.

Šta je to što anarhističku analizu ekonomije čini posebnom? Kapitalizam se kritikuje na mnogo načina. Ali, mi smatramo da je važno da kapitalizam kritikujemo upravo *kao* anarhisti. Evo zašto. Naša kritika, kao anarhista, polazi od svih oblika dominacije. I kada pogledamo ekonomiju, ne pokušavamo da jednu vladajuću klasu zamenimo drugom. Ne pokušavamo da uvećamo moć jedne grupe nad svim ostalim. U stvari, smatramo da ne postoji

uprkos državi, ljudi mogu razviti razne oblike podrške i uzajamne pomoći.

Kada je reč o edukaciji: mislim da se revolucija ne događa tako što postoji neko tržište ideja, na kojem će ona najbolja ideja, samo ako napraviš dovoljno pamfleta i pričaš s dovoljno ljudi, nužno pobediti i kako će onda sve biti dobro. Ne. Mislim da su, kao što si i sam ukazao, odnosi moći ti koji oblikuju način na koji se ideje izražavaju. Prema tome, po meni, naravno da je veoma važno edukovati, pričati s ljudima, objavljivati tekstove, ali ono za šta mislim je važnije jeste da *postupamo* na drugačiji način. Da u praksi pokažemo da možemo živeti i u drugačijem svetu, da su mogući drugačiji odnosi među ljudima. To je, po mom iskustvu, koje je samo jedno ograničeno ljudsko iskustvo, najdelotvorniji način za promenu svesti i stvaranje novih međusobnih odnosa.

4

Brajan: Mislim da imamo vremena za još jedno pitanje, za nekog ko još nije govorio. O, izgleda da imamo više njih koji još nisu ništa rekli... (*Smeh.*) Ali, samo ukratko! Ti, pa onda ti? (*Jedna gošća prepušta reč drugoj.*)

Gošća iz Beograda: U stvari, imam tri pitanja (*smeh*), ali pokušaću da ih sažmem u jedno... (*Ostatak je nerazgovetan. Aludira na činjenicu da borba protiv kapitalizma i drugih oblika tlačenja traje već generacijama ili čak hiljadama godina, ali da do promene još nije došlo.*)

Brajan: Ne znam šta se može očekivati. Toliko mnogo generacija je već htelo da vidi kraj kapitalizmu. Ako se ovako nastavi, biće sve gore. I ko zna koliko gore. Što se mene tiče, pošto nisam istorijski determinista, to je razlog za borbu, da se... trudim... (*obraća se gostu iz BG*) Da se „potrudim“, da li je i to pogrešan rečnik? Dakle, da pokušam! (*Smeh. Stiče odgovor, „Da, 'pokušati', to je dobro, a ne 'boriti se'...“ Opet smeh, negodovanje, graja. Brajan, „Da uradim!“*)

1) *anarhisti se nadaju da će njihove ideje uspeti, jer polaze od toga da je „ljudska priroda pre dobra, nego loša“. S druge strane, kapitalizam je veoma moćan; on utiče na naše umove; „tu je njegov obrazovni sistem, u stvari, celo ovo društvo (i njegov uticaj)“. Prema tome, 2) moramo ići dalje od naših obrazovnih napora, jer je to ono što u suštini radimo. „Imamo reči, možemo pisati pesme o tome“, itd., ali ono što nam je potrebno je „metod“, precizno razrađen sistem koji bi mogao garantovati da će u budućem društvu svima biti dobro. Do promene može doći samo na vrlo sistematičan, „svestan način“. U suprotnom, ostajemo „naivni“, a naši predlozi magloviti.*

Nik: Dozvoli da odgovorim na ono prvo što si rekao – o „ljudskoj prirodi“. Mnogi ljudi misle kako je anarhizam naivan, kako anarhizam nikada neće uspeti, jer nije u ljudskoj prirodi da bismo dobri jedni prema drugima. Istorija to potvrđuje. Mislim da nije potrebno da budem anarhista da bih poverovao u bilo šta o ljudskoj prirodi. Ljudi mogu biti veoma dobri, puni spremnosti za uzajamnu pomoć; i ljudi mogu biti užasni, promovisati mučenje i genocid. Sve to spada u „ljudsku prirodu“. Po meni, pitanje glasi: kakvo ponašanje neki društveni sistem, neki ekonomski sistem, nagrađuje? Kapitalizam je ekonomski i društveni sistem koji, kroz obrazovanje, nagrađuje najodvratnije („the most shitiest“), najpohlepnije ponašanje. Prema tome, kada kažem da želim da uništim kapitalizam, to onda znači da želim da otvorim prostor za nove odnose među nama. To ne znači da mislim kako su ljudi nužno dobri; ali, ono što znamo jeste da ovaj sistem nagrađuje ono *najgore* za šta su ljudi sposobni. Prema tome, pretpostavljam da bi neki drugi sistem, koji bismo zajedno stvorili, nagrađivao drugačije ponašanje. To bi nam omogućilo da se u organizovanju društva oslonimo na najbolje strane ljudske prirode.

Pored toga, želim da naglasim da Nju Orleans nije primer za to kako vidim anarhističku budućnost. To je strašan, strašan primer šta se dešava kada se kapitalizam raspadne, kada vlast počne da napada, uz siromaštvo i bedu i još mnogo toga što ne želimo... U tome ne vidimo uzor; to je samo lekcija da i u takvim teškim situacijama,

neka određena grupa, koja je jedina revolucionarna, jedini pravi revolucionarni subjekt. Ne. Smatramo da svako od nas može da shvati kapitalizam i da se bori protiv njega, polazeći od mesta gde živi, koju god poziciju da zauzima u ovoj hijerarhiji. Mi polazimo od našeg svakodnevnog iskustva. Prema tome, reći ćemo vam nešto o pokretima u kojima smo učestvovali, o našim porodicama, o tome kako se kapitalizam vremenom menjao i kako je to uticalo na nas. Ne želimo da pođemo od toga kako ekonomiju i hijerarhiju koju ona proizvodi treba prosto prihvatiti. Ne. Kapitalizam je jedan oblik hijerarhije koji određuje naše živote, ali nije i jedini sistem koji želimo da srušimo. Ipak, kapitalizam se provlači kroz sve te sisteme i povezuje ih na odlučujući način. I zato, iako nije reč o jedinom obliku hijerarhije koji želimo da uništimo, veoma je važno da se na njega fokusiramo i shvatimo ga. Zato mislimo da je, posmatrano iz tog ugla, važno razviti specifično anarhističku kritiku. Naime, svi stari modeli, svi stari kompromisi koje nam je donela levica, nisu više u igri, nisu više relevantni. Uglavnom, to je ugao iz kojeg ćemo reći nešto o različitim fazama kroz koje je kapitalizam prošao i načinima na koji mu se ljudi suprotstavljali, o tome kako se kapitalizam menjao da bi taj otpor usisao i iskoristio ga da bi sebe učinio još snažnijim, i šta, po nama, moramo preduzeti danas, da bismo mu se suprotstavili.

Brajan: Posebno ćemo se osvrnuti na tri tačke iz kojih može razviti antikapitalistički otpor: na proizvodnju, potrošnju i nešto što možemo nazvati isključenošću ili prekarnošću (hronična radna i socijalna nesigurnost). Ali, tako se izostavlja prva faza antikapitalističkog otpora, ona koja se odvija spolja. To je borba urođeničkih zajednica; ili borba ludita, na primer. To su ljudi koji se bore da bi odbranili svoje tradicionalne načine života. To je važno napomenuti, zato što se i mi danas nalazimo *izvan* ekonomije i njenih nagrada, ali se opet nalazimo i *unutar* nje. Urođenički narodi („First Nations“) koji se bore protiv kapitalizma,

pokušavaju da ga unište, a ne da ga reformišu, da ga preobrazu i unaprede u skladu s nekakvim evolucionističkim, determinističkim, dijalektičkim modelom. To je tačka u kojoj se i sami nalazimo i to je razlog zašto anarhisti danas mogu da ponude izuzetno važnu kritiku kapitalizma.

Nik: Kada smo, pre nekih petnaest godina, počeli sa pisanjem i izdavaštvom, ono što je bilo drugačije kod *Crimethinca*, u kontekstu Sjedinjenih Država, bilo je nepostojanje velike, organizovane Levice; nije bilo nikakve levičarske partije, sa predstavnicima u parlamentu. Nije bilo one (političke) tradicije koja postoji u nekim delovima Evrope. Nismo počeli tako što smo o sebi razmišljali kao o radnicima, s tačno utvrđenim mestom u ekonomiji, već kao o ljudima koji se nalaze izvan ekonomije i koji se bore protiv *samog* rada. To je ono što je podstaklo našu analizu, koju vam sada predstavljamo, i odakle izvire kritika koju danas moramo da razvijemo.

Brajan: Prvi teren borbe koji treba da razmotrimo jeste proizvodnja. To je onaj teren borbe s kojim se Marks, ako sam ga dobro shvatio, kockao, koji je navodno trebalo da preobrazu naše društvo. Ideja je bila da će ljudi, koji se masovno nalaze po fabrikama, steći novu svest.

U borbama u proizvodnji postoje zapravo dve struje. Jedna struja zahteva da povratimo vlastiti potencijal, svoj kreativni potencijal, da bismo sa svojim životima mogli da radimo ono što želimo, šta god to bilo. Druga struja polazi od ideje da nismo dovoljno nagrađeni za svoje delovanje u proizvodnji. Gazda ima kola, zašto i ja ne bih mogao da imam kola? To je, u suštini, reformistički model otpora. Prvi talas te vrste otpora doneo je kompromis, recimo, u maniru Henrija Forda (Henry Ford)... Podignute ruke, vi koji ste čuli za Henrija Forda! Dakle, svi ste čuli... U osnovi,

di nešto što narušava granice vladajućeg morala, onoga što nam je dopušteno da radimo – a dopušteno nam je veoma, veoma malo toga, osim da vodimo konkurentsku borbu jedni protiv drugih. Po meni, u Sjedinjenim Državama, reč „nasilje“ označava nelegitimnu upotrebu nasilja; njegovu pogrešnu upotrebu. I ta reč se uvek koristi protiv nas, kad god uradimo nešto što ugrožava kapitalizam. Prema tome...

Gost iz BG: Izvini... (*Brajan*, „Dozvoli mi da završim“. *Ovaj nastavljaj.*) Svaki put kada upotrebiš nasilje, to znači da si na lošem putu, zar ne? Nemoguće je biti nasilan i biti dobar... (*Negodovanje iz publike, s više strana.* „Dobro, to ti tako vidiš“, „Ti si ovde jedini koji maltretira sve ostale“, itd. *Opšta graja.*)

Brajan: Ovo je nešto o čemu možemo da raspravljamo celu noć i do kraja života – kao što to radimo tamo u Sjedinjenim Državama. Reći ću još nešto o tome, a onda ćemo nastaviti diskusiju. Po meni, pošto reč „nasilje“ svako shvata drugačije, to nije najbolji način da se priča o tome šta je dobro, a šta loše. Nabolji način da se to pitanje postavi, jeste sledeći: da li nešto distribuiru moć vertikalno ili horizontalno? To je pitanje koje, kao anarhisti, moramo stalno da postavljamo. U tom pitanju je sadržano sve do čega mi je stalo. Ako tražite od nas da promenimo svoj rečnik, u redu, to je možda dobar argument, ali isto tako mislim da moramo promeniti okvir u kojem razmišljamo o toj stvari. O tome možemo posle još da pričamo. Da li još neko ima pitanje ili primedbu? (*Gošća iz Makedonije se izvinjava zbog toga što prekida diskusiju, jer mora da putuje, i pita Brajana i Nika da li postoji mogućnost da dođu u Makedoniju. Dogovaraju razmenu kontakata.*)

3

Gost iz Rumunije: *Ista osoba koja je u toku prezentacije imala primedbu o koristi interneta. Vrlo dugačko pitanje ili razmišljanje, koje se na snimku slabo čuje. Sastoji se, približno, od sledećih elemenata:*

Gost iz BG: Da, ali ja sam za svojih trideset godina života imao tri... ili dva rata. Imali smo bombardovanje, imali smo rat protiv Hrvatske, protiv Muslimana... i sve to zbog para... (*Nastavlja nepovezano, o situaciji u bivšoj Jugoslaviji. Brajan pokušava da dođe do reči.*)

Brajan: Ne želim da pomisliš da ovde zagovaram rat. Ovde pričamo o drugačijoj vrsti borbe. Još jednom, kada kažemo kako nešto treba „napasti“ – u većini naših akcija nije bilo nikakvog nasilja. Više je bila reč o ometanju, o unošenju prekida. Ali, pretnje od kojih smo se branili bile su deo tih akcija. To ću uvek reći, to je tačno. Ali, ne mogu da pričam o tome šta je najbolje uraditi u ovdašnjem kontekstu. Mogu da pričam samo o debatama o nasilju i nenasilju koje smo vodili u Sjedinjenim Državama. Kada smo okupirali tu zgradu, o čemu sam ranije pričao...

Gost iz BG: „Okupacija“ je takođe veoma čudna reč...

Brajan: Da, to je tačno, ali...

Gost iz BG: Bolje je naći neku drugu reč, jer i to znači nasilje. Znači, ako ja sada okupiram ovu zgradu, to znači da ću te izbaciti napolje... (*Brajan pokušava da dođe do reči.*) Ja sam *okupator* ove zgrade... To znači da ću izvršiti nasilje nad tobom...

Brajan: Saslušaj me. Saslušaj me, u redu?

Gost iz BG: Da, dobro, saslušaću te.

Brajan: Ta zgrada je bila prazna i celu deceniju je stajala tako na glavnoj ulici u našem gradu. U njoj nije bilo nikog. U isto vreme, bilo je ljudi koji su se napolju smrzavali. Kada smo otvorili tu zgradu, rekli smo, „Otvoreno je!“ I...

Gost iz BG: Da, „otvoreno“, „uđite“, šta god... (*Brajan pokušava da dođe do reči.*) Samo ne „okupacija“, „napad“... Samo ne koristite te... (*Iz publike, „Pusti ga da kaže.“*) Da, u redu, izvinite...

Brajan: Kada smo otvorili tu zgradu, bili smo izloženi kritici liberala iz naše grupe za okupaciju (*Brajan misli na ljude iz lokalnog pokreta Occupy, koji su se ograničili na okupaciju gradskog trga*), da smo uradili nešto nasilno, da smo nasilno provalili u zgradu. Takve kritike se u Sjedinjenim Državama čuju svaki put kada neko ura-

Fordov kompromis se sastojao u sledećem: ako pronade način da kola budu jeftinija, ako uspe da ih proda većem broju ljudi, ako uspe da mehanizuje fabriku – što rad čini još bednijim, zar ne? – onda će, za uzvrat, morati da radnike plati više; u suprotnom, ovi će napustiti fabriku. To je stvorilo populaciju s većim ulogom u kapitalizmu. To je važno, zato što danas imamo više ljudi čiji se ciljevi mogu ostvariti kroz kapitalizam, više onih čiji su životi otkupljeni. To ne važi za celu radničku klasu, ali važi za onaj njen sloj kojem svako može da teži. Najvažnija posledica toga, za razvoj situacije u Sjedinjenim Državama, jeste da su sindikati tako dobili ulogu u održavanju kapitalizma. Ako kapitalizam, po uzoru na Forda, počiva na masovnoj proizvodnji, onda je uloga sindikata da nadnice drži na dovoljno visokom nivou da bi radnici mogli da kupuju onoliko robe koliko je, u stvari, dovoljno za stabilno odvijanje ekonomije.

Nik: Jedna od stvari koje treba znati kada je reč o kontekstu Sjedinjenih Država, jeste da taj kompromis funkcioniše zahvaljujući onim grupama ljudi koje su iz njega isključene. U vreme kada je usvojen prvi zakon koji je dopuštao sindikalno organizovanje, dve važne kategorije su bile isključene iz toga: kućni rad, što znači, posao koji uglavnom obavljaju žene, i poljoprivredni rad, koji, u Sjedinjenim Državama, uglavnom obavljaju imigrantski radnici i obojeni ljudi. Te dve velike grupe potlačenih bile su isključene iz kompromisa. Možemo pratiti i kako je taj kompromis, na poseban način, postignut u sovjetskom svetu, nasuprot onom iz zapadnog kapitalističkog sveta. Dok je u sovjetskom lažnom kapitalističkom svetu mnogo veći deo stanovništva bio uključen u kompromis, s mnogo težom državnom represijom, koja je ljude držala pod kontrolom, na Zapadu je bila uključena manja grupa ljudi, koja je stekla više privilegija, na štetu tih drugih grupa, naročito žena i imigranata. To je pripremlilo teren za otpor i borbu protiv

izrabljivanja u drugoj polovini XX veka.

Brajan: Specifična posledica toga bila je da... To je stvorilo situaciju u kojoj je bilo lakše da jedna osoba napreduje unutar ekonomije, nego da se odbaci sama ekonomija, zajedno s nekom većom grupom ljudi. Ljudi su počeli da kalkulišu. Poboljšaću svoj položaj, zato što je to izglednije od ukidanja kapitalizma.

Nik: To je bio način na koji se u prvoj fazi, o kojoj smo do sada govorili, odvijao otpor protiv kapitalizma, otpor iz pozicije koju zauzimate unutar proizvodnje. To je način koji se ugasio ili koji više nije dovoljno snažan da bismo se tako mogli boriti protiv kapitalizma kao sistema.

Brajan: Sledeća faza je proizvodnja... Ah, ne, izvinite – potrošnja! Moj deda je radio u jednoj fabrici guma, punih pedeset godina. Da li neko ovde očekuje da će naći posao na kojem će ostati pedeset godina? To je... (*Diže se jedna ruka, smeh*) Aha, dobro... Kada je jednom neko iz publike odgovorio, „Radim na istom radnom mestu već trideset godina“, rekao sam mu, „Kladim se da si to radno mesto i dobio pre trideset godina“. (*Smeh*) To mogu da kažem i tebi (*osmeh*).

Ali, moj deda je mogao da tako dugo zadrži to radno mesto zahvaljujući kompromisu. Generacija mojih roditelja se bunila protiv tog kompromisa. Oni su imali na raspolaganju proizvode masovne proizvodnje. Svako je imao TV... Tokom šezdesetih godina, u Sjedinjenim Državama, ta pobuna je značila da je svako hteo da bude individua. Razumete? Neću da imam ista kola kao i svi ostali, ne želim da zauzمام uvek istu poziciju u ekonomiji, gde se odričem svojih potencijala i slobode, umesto da svoje potencijale ostvarim onako kako želim. Želim da budem jedinstven. To je bila

du i pomagale ljudima da sačuvaju bezbednost i dođu do resursa. A vlast je ubijala ljude, da bi zaštitila imovinu, da bi blokirala resurse koji su ljudima bili potrebni. Prema tome, čak i u takvim vanrednim situacijama – što možda ne važi za svaku državu, ali važi za Sjedinjene Države – vlast je više prepreka za ljude koji pokušavaju da se organizuju u vanrednim okolnostima, nego što pomaže bilo kome. Posle svega, kada je ono najgore prošlo, mnogi ljudi su ostali u tim grupama formiranim na horizontalnoj osnovi, da bi obnovili svoje domove, pružili pomoć drugima, više u sukobu s državom, nego uz njenu podršku. Ono što smo iz toga mogli da naučimo jeste da u velikim nesrećama i krizama uzajamna pomoć *može* doći do izražaja, da ljudi mogu (sami) stvoriti mreže i da to može biti dovoljno za opstanak ljudi i da se tako čak možemo i odbraniti od države.

2

Gost iz Beograda: Ali, suviše često koristite reči... kao što su... „napad“, „preoteti“... Osećam mnogo nasilja u tome. Potičem iz ovog regiona, što znači, sa Balkana, gde kad god kažete „nasilje“, to znači „rat“. Nasilje je i način na koji nam se ovaj sistem obraća. Nisam toliko „anti-fa“, ja sam samo protiv nasilja... I zato, način na koji pričate i, na neki način, to što mi prenosite je *nasilno*.

Brajan: Dakle...

Gost iz BG: Možda mislite da je neko dobar ili dovoljno pаметan, ne znam... Ja samo hoću da pronađem mogućnosti u sistemu. I mislim da jedino moguće rešenje za slamanje sistema nije da se borimo protiv njega već da uđemo *u sistem* i da ga onda *promenimo*. (*Neodobravanje i smeh iz publike.*)

Brajan: Želim da objasnim u čemu se ne slažemo. Pre svega idealno, nikakva nasilna borba ne bi bila neophodna. Zar ne? I...

Gost iz BG: To je jedini način. Ako imamo nasilje, imamo rat. (*Brajan pokušava da dođe do reči.*) Odmah ulazimo u rat, za čas...

Brajan: Od skora smo u Sjedinjenim Državama imali mnogo...

Gost iz NS: O, da, hvala.

Nik: Jedno od pitanja o kojima smo raspravljali, kada je reč o strategiji, bila je ta ideja da postoji jaz između infrastrukture – između izgradnje budućnosti, između izgradnje alternativa – i napada. Ili, recimo... (*traži drugu reč*)

Neko iz publike: Napada?

Nik: Pa da, napada! NAPAD! (*smeh*) Pre svega, smatramo da je reč o lažnoj distinkciji. Smatramo da te dve stvari moraju biti jedno, da moraju delovati povezano, da bi naš otpor imao smisla. Prema tome... (*prepušta reč Brajanu*)

Brajan: U stvari, nedelju dana pre nego što ćemo krenuti ovamo, poslednje što se dogodilo tamo kod kuće bila je debata o ovom pitanju. Znači, mi stalno raspravljamo o tome. U našoj zajednici smo godinama razvijali alternative: pravo „slobodno tržište“, da bismo stvorili resurs za ljude koji nemaju nikakve prihode; program za slanje knjiga zatvorenicima, infošop, distribuciju povrća. Ali, ti projekti su išli samo do određene tačke. Debata se uvek vodila oko pitanja kako da postignemo da ta infrastruktura služi pobuni; i kako da ta pobuna proširi infrastrukturu? Stalno se dešavalo da ljudi koji počnu da rade ovu ili onu stvar, prestaju da misle na ono čime se ne bave! Uvek sam radio u infošopu; ako razbijate stvari, ugrožavate infošop; ali infošop i postoji zato da bi naveo ljude da razbijaju stvari! S druge strane, tu su oni koje zanima samo pobuna, a da pri tom ne razvijaju mogućnosti za uključivanje drugih ljudi. To je, naravno, osuđeno na propast. Ako niko ne vidi zbog čega bi se uključio u borbu, onda je neuključivanje u stvari dobra odluka. Stalno se postavlja pitanje kako povezati te dve stvari.

Nik: Još nešto bi se moglo reći, o nečemu veoma važnom, o tome šta ljudi rade kada se sve raspadne. Jedno od mesta na kojem smo mi iz Sjedinjenih Država mogli da naučimo nešto o tome, jeste Nju Orleans, koji je 2005. bio pogođen snažnim uraganom. Vlast se prosto evakuisala, a ljudi su ostali nasukani. Jedna od stvari koje smo primetili, bilo je neformalno organizovanje. Grupe suseda ili grupe iz četvrti i tome slično, koje su održale grad u jednom koma-

prva faza pobune zasnovane na potrošnji.

Nik: Tako stižemo i do pobune zasnovane na potkulturama, na muzici, na zajedničkim interesovanjima, do pobune koja je došla iz pank, gde su se mnogi od nas prvi put zainteresovali za anarhizam ili za radikalnu politiku. Naime, ono što konzumiramo, vrsta zinova i knjiga koje čitamo, odeća koju nosimo, muzika koju slušamo – takva potrošnja postaje osnova za otpor u toj drugoj fazi.

Brajan: U stvari, u Sjedinjenim Državama, većina ljudi koji se zanimaju za sindikalno organizovanje, koje poznajem, bili su radikalizovani muzikom koju su slušali, a ne organizovanjem na radnom mestu. Bez obzira da li tu situaciju odobravate ili ne, važno je da se ona shvati, kada strateški razmatrate mogućnosti otpora. Ali, želim da kažem i da je korišćenje potrošnje kao polazne tačke otpora veoma ranjivo. Zar ne? Od kraja šezdesetih, bilo je veoma lako pretvoriti svu tu individualnost, kojoj su ljudi težili, u proizvode, u nove linije proizvoda. U nove identitete! Što više indentiteta, veća potrošnja. To samo gura kapitalizam napred, vrlo lako, zar ne?

Nik: Evo jednog primera. U prvoj fazi, o kojoj smo pričali, u okviru kompromisa – kompromisa Henrija Forda – ljudi su govorili, „Ja sam radnik i želim da učestvujem u pogodnostima koje ovo društvo nudi. Hoću da imam televizor, tako da mogu da gledam sve one programe koje gleda i moj gazda.“ Onda je došla naredna generacija, koja je govorila, „Zajebi televiziju, ne želim da gledam iste programe kao i svi ostali. Ne želim da se konformiram, da budem deo tog jednoličnog društva. Želim da stvorim sopstveni medij, da postanem medij“, što je parola pokreta

Indymedia. „Želim da pravim svoje video snimke, svoje vesti, svoje tekstove, da ih širim kroz mreže koja nisu vertikalne, već horizontalne, s kim ja hoću.“

Brajan: Revolucija „Uradi sam“ (DIY, Do It Yourself), da li vam to zvuči poznato? (*Odobranje iz publike*)

Nik: I šta se onda događa? Šta smo dobili, kao odgovor na naše zahteve? Facebook, Youtube, Twitter, sve te internet i „društvene“ medije, s kojima je kapitalizam odjednom postao još jači, zato što mi sami tu obavljamo sav posao – pravimo video snimke, kreiramo svoje online profile, ubacujemo fotografije – od čega sve te kompanije prave profit, a da čak i ne moraju da nas plate za naš rad!

Brajan: Zamislite da ste kapitalista. Najbolji proizvod, idealni proizvod, bio bi onaj nastao na osnovu besplatnog rada cele ljudske vrste. I ako za to treba samo dopreti do vas, a da vam se pri tom ne plati za vaš rad, koji bi to proizvod bio? (*Odgovor iz publike:* „Facebook.“) Facebook, tako je. Internet, zapravo. Ali, to je... Pitanje, tamo pozadi?

Pitanje iz publike: Da li možda ignorišete... Imam utisak da su vaši pogledi ograničeni na Ameriku i Zapad...

Brajan: Sigurno je da možemo da govorimo samo na osnovu vlastitog iskustva.

Pitanja i odgovori

Ovaj deo je, za razliku od prezentacije, rekonstruisan na osnovu veoma lošeg audio snimka. Neka pitanja su skoro nerazgovetna. Ona su ovde samo opisana, koliko je to bilo moguće, na osnovu nekih fragmenata i samih odgovora. Srećom, svi odgovori su mogli da se čuju dovoljno dobro i preneti su u celini.

1

Gost iz Novog Sada: Ono što je po meni problem ili što nedostaje u onome što ste rekli, o tome kako se treba boriti protiv...

Brajan: Glasnije, glasnije!

Gost iz NS (*ustaje sa stolice i staje pored Nika, odobranje iz publike*): Mislim da je ono što nedostaje u tome kako treba da se bori protiv sistema, da ga ometamo, srušimo, ono što treba da radimo u ovom trenutku. Mislim da u isto vreme treba da razvijamo paralelne... kako bih rekao... (*u isti glas sa Brajanom*) alternative.¹ Da, alternative. Ako rasturite neki supermarket, opet vam je potrebna hrana, koja se proizvodi negde daleko. Ako uništite železnicu, onda ste... Hoću da kažem da vam je potreban ovaj sistem. Vi ste deo njega, ne možete da živite bez njega. Zavisni ste od njega. Prema tome, da biste izašli iz sistema, potrebna vam je neka alternativa. (*Mala pauza.*)

Brajan: Da li je to sve?

¹ Sva pitanja su takođe bila postavljena na engleskom. Odatle neka kolebanja.

Želimo da od vas čujemo koje taktike koristite, kakve strategije razvijate, šta deluje, kako se ekonomija menja i kakav je vaš odgovor na to.

Brajan: Da zaključim ovu našu prezentaciju... Dakle... Uništavajte, ometajte, podrivajte. Na kraju ćemo svi mi, povređeni i isključeni, morati da se vratimo u prostor proizvodnje, ali *kao destruktivna sila*. To je ona krajnja tačka, koju ćemo, nadam se, dosegnuti.

Možda vam je sve ovo dobro poznato i možda ste već imali ovakve diskusije, ali u Sjedinjenim Državama to tek počinje.

Možda imamo još imamo malo vremena za diskusiju. Ako se ne slažete s nečim, molim vas, napadnite nas!

Nastavak pitanja iz publike: U redu. Ali, pored svega onoga što se rekli... neki drugi ljudi, iz nekih drugih delova sveta, kao što je ovaj, preko interneta su odjednom mogli da steknu znanje, tamo gde pre to nije bilo moguće...

Brajan: Dozvoli da kažem nešto o tome. Godine... Da li neko zna kako je nastao Twitter? Dobro. Prijatelji naših prijatelja, iz Severne Amerike, izmislili su program za Twitter, u vreme priprema za protest povodom nacionalne konvencije Republikanske stranke, održane u Njujorku, 2004. Pitanje je glasilo: kako da napravimo program s kojim bismo mogli da svima javimo gde se nalazi policija i šta radi. Dve godine kasnije, jedna korporacija, u potrazi za nekim proizvodom koji bi mogla da proda, videla je da smo napravili taj besplatni program. I onda su ga pretvorili u ogromnu industriju. Prošlo je još nekoliko godina, i počele su pobune u Tunisu, Egiptu i drugim zemljama. Twitter je bio važan za te pobune, to je tačno. Korporativni mediji su bili iznenađeni time što su se Facebook i Twitter pokazali korisnim za pokretanje tih pobuna. Ali, po meni, pitanje nije kako to da se Twitter pokazao korisnim za pobunu; Twitter je i bio izmišljen da pokrene pobunu! Pitanje je zašto nismo mogli da takve pobune pokrenemo i u drugim delovima sveta? Mislim da se odgovor na to pitanje nalazi u načinu na koji je britanska vlada suzbila proteste... pre dve godine...?

Nik (ili neko iz publike): Ne. Pre godinu dana.

Brajan: Pre godinu dana. Hvala, izvinite. Vreme leti sve brže... (*Smeh*) Koristili su zapise sa Twittera i Facebooka da bi proganjali ljude koji su učestvovali u tome. Tu vidimo kako su zahtevi za „uradi sam“ medijima, za horizontalnom komunikacijom, omogu-

ćenim preko tržišta, kao i zahtev za transparentnošću, iskorišćeni za stvaranje situacije u kojoj možemo biti proganjani i nadzirani, dok besplatno obavljamo sav taj posao za svoje neprijatelje! To je ono što se dešava kada nam se ono što tražimo omogućiti preko tržišta; to je ono što se dešava kada postavljamo zahteve kojima se može izaći u susret, bez potpunog uništenja kapitalizma.

Nik: FBI, federalna policija naše zemlje, nekada je trošila ogroman novac da bi formirala mapu veza između radikala. Danas, to radimo sami, besplatno. Bolje nego što bi to oni ikada mogli. A kompanije, koje imaju iste interese kao i vlada, saraduju s njom da bi nas strpale u zatvor. Jedan primer. Posle prvomajskih demonstracija, pre dve godine, u SAD, neki naši prijatelji bili su uhapšeni. Država je morala da nam dostavi spisak dokaza koje će upotrebiti na suđenju. Pregledali smo na stotine stranica s dokazima. Polovina toga bile su poruke sa Facebooka. Prema tome, ono što smo iz toga naučili glasi: da, ima nekog potencijala u tome, ljudi mogu da se povežu, preko Twittera, preko Facebooka, preko takvih stvari. Ima i potencijala da se te veze pretvore u pobunu. Ali, u isto vreme, to sve više kanalizuje našu pobunu, kroz usku, sićušnu cev, koju kontrolišu naši neprijatelji. Tako postajemo sve zavisniji od tehnologija koje ne možemo da proizvedemo, od mreža koje oni kontrolišu i sve više se otkrivamo na mapi, kojoj oni mogu da pristupe i da je nadziru. Prema tome, ima koristi, ali ima i štete, i to sve više, u šta smo se uverili u toj fazi otpora.

Brajan: Ali, nismo došli ovde da bismo pričali samo o tome kako se naši pokušaji otpora kompromituju. Želimo da razgovaramo o novoj situaciju u kojoj zatičemo sebe i šta tu možemo da uradimo. Kompromis, koji je u Sjedinjenim Državama započeo Ford, više ne važi, isto kao što je svršeno i sa državnim kapitalizmom, takozvanim „socijalizmom“, na Istoku. Globalizacija znači da je gotovo sa

što je rekord u Sjedinjenim Državama. (*Smeh*) Zaista je rekord... (*Smeh, aplauz*) O, hvala, hvala... U Oklandu je okupacija jedne zgrade trajala svega dva sata, a Okland ima najjači anarhistički pokret u Sjedinjenim Državama – žao mi je što to moram da kažem.

Držali smo zgradu 24 sata. Na kraju su probili zid oklopnim kolima, policajci s automatskim puškama bili su svuda, izgubili smo zgradu. Ali, suština je u tome što je posle toga čak i okupacija trga postala aktivnija, zato što su ljudi videli da smo u stanju da uradimo nešto. Da smo čekali da se postigne konsenzus oko okupiranja zgrade, to se nikada ne bi dogodilo. Imali smo konsenzus u našoj grupi. Ali to govori da se društvene borbe moraju voditi tako što će nekolicina ljudi preuzeti velike rizike, da bi im se onda možda pridružilo više ljudi.

Nik: Jedna od stvari koju smo tako naučili jeste da nema nekog određenog spiska taktika, koje će upaliti u svakoj situaciji. Ne kažemo, prvo okupirajte trg, onda pričekajte nekih mesec dana, pa okupirajte neku zgradu, onda opet sačekajte malo pa... (*Smeh*) Ne postoji formula, koja važi za sve situacije. Pošto više nema utvrđenih pozicija u ekonomiji i pošto se situacija stalno menja, nema više ni utabanih puteva otpora, koji sigurno vide ka revoluciji. Prema tome, ono što vidimo kao svoju ulogu, kao anarhista, jeste da stalno razmišljamo o tome kako ići dalje, ma kakva bila situacija; šta možemo da uradimo da bismo otvorili mogućnosti tamo gde ih pre nije bilo; šta je to što se ljudi plaše da urade ili šta je to za šta osećaju da bi trebalo da urade; kako možemo da krenemo u tom smeru; i to ne kao neka mala, tajna klika ili grupa, već na način koji poziva, koji je *zarazan*, i koji tim taktikama može omogućiti da se šire.

To su neke lekcije o kojima smo razmišljali, neke diskusije koje smo vodili. Putovaćemo okolo, tek pomalo po Balkanu, uglavnom po Nemačkoj i Skandinaviji, s nešto literature povodom koje ćemo pričati s ljudima, kao što ste vi, koji se bore na raznim mestima.

glase kako treba da nešto okupiramo. Mi ćemo to prosto okupirati.“ I to je onda... Da li mogu da vam ispričam jednu priču? O okupaciju u našem malom gradu, na jugu Sjedinjenih Država, u onom siromašnom delu Sjedinjenih Država.

U prvoj diskusiji o tome da li bi našem gradu trebalo početi sa okupacijama, ljudi nisu mogli da se slože oko bilo čega. Na kraju je nekoliko nas, anarhista, reklo: „Mi noćas idemo u okupaciju, šta god da se desi!“ U početku nas je bilo svega petoro i ljudi su govorili, „Jebi ga, gotovi smo, odo ja opet u zatvor...“ (*Smeh*) Ali zato što smo doneli takvu odluku, pridružilo nam se još ljudi i uskoro nas je bilo oko dvadeset. Te noći je nas oko četrdeset okupiralo jednu zgradu. Kada je policija to videla, nije nas napala, zato što to nisu bili samo anarhisti. Pre deset godina to ne bismo mogli da uradimo, zato što nikog nije bilo briga. Ali, danas, zbog ekonomske krize, drugi ljudi pokazuju spremnost da nam se pridruže.

Mesec dana kasnije, okupacija se nastavila, u šta je bilo uključeno stotinjak ljudi, ali ne više. Policija je videla da se možda nećemo dalje širiti i da će možda moći da nas se otarase. Ali i šira populacija je videla da se nećemo širiti. I onda više niko nije došao. To nije ličilo na horizont otvoren za promenu. U tom trenutku, mi anarhisti, mi... loši ljudi, imali smo diskusiju i na kraju rekli. „U redu, okupiraćemo zgradu! Opet ćemo staviti živote na kocku.“ Naime, u Sjedinjenim Državama nema skvoterskog pokreta. Nemoguće je skvotirati neku zgradu, zato što će odmah doći policija i napasti vas. S njima nema kompromisa. Na jednom anarhističkom sajmu knjiga, kao što je ovaj, na kraju smo odmarširali, nas... 60? (*Obraća se Niku*) 40? Dobro, bilo nas je 40, ali posle nas je bilo 60! (*Smeh*) Odmarširali smo do te zgrade i zauzeli je. Pošto je moglo doći do sukoba sa policijom, unutra su bili samo anarhisti. Policajci su nas gledali i rekli, „U redu, nećemo ih napasti dok ne budemo spremni.“ Otvorili smo zgradu i u nju je uletelo još sto ljudi. Ljudi koje nije zanimala naša okupacija trga, odjednom su se zainteresovali, zato smo pokazali da predstavljamo društvenu snagu, da možemo povratiti resurse koji su nam oduzeti. Držali smo zgradu 24 sata,

svim starim oblicima otpora, ali i da su svi kompromisi sklapani s tim oblicima otpora postali beskorisni. Ako danas, u Sjedinjenim Državama, okupiramo neku fabriku, nju će samo premestiti na drugi kraj sveta. Za tren oka. Ne možemo više da branimo svoju poziciju u ekonomiji. Globalizacija je stvorila novu situaciju. Sve veća mehanizacija fabrika znači da sve više izvodimo radnje koje su potpuno beskorisne, sa stanovišta preživljavanja. Ako je nekada anarhistički san bio da okupiramo fabrike i proizvodimo ono što nam je potrebno za preživljavanje, danas, ako radim u nekom kafiću, ne stvaram ništa korisno, zar ne? Samo stvaram okruženje koje ljude podstiče na kupovinu. Ako bi danas izbila anarhistička revolucija, ne bih to mesto pretvorio u crno-crveni kafić – spalio bih ga do temelja ili bih ga možda pretvorio u obdanište... u nešto drugo, u svakom slučaju. Zato želimo da pričamo o onome što se dešava danas, kada više nema neke utvrđene pozicije u ekonomiji koja bi se mogla braniti. Želimo da vidimo gde se nalazimo i šta predstavljamo u odnosu na ono društveno telo koje održava kapitalizam, zato što će svest o tome usmeriti naše strateško promišljanje otpora.

Nik: Brajan je pričao o svom dedi, koji je radio u fabrici. S mojom porodicom je bilo slično. Moj deda je pedest i pet godina radio u fabrici koja je proizvodila one male zatvarače za konzerve sa gaziranim pićima. Moj otac je radio za jedne novine. Posle nekih dvadeset pet godina, napustio je taj posao, zato što je novinama bilo jeftinije da angažuju honorarne saradnike, koji rade malo ovde, malo onde, kojima ne moraju da se plaćaju nikakve beneficije, koji nemaju nikakvu sigurnost. I tako moj otac više nije mogao da radi u toj industriji.

Šta je sa mnom? Šta ja radim? (*Uzdah*) Ponekad vozim kombi za dostavu, ponekad imam seks s nekim za pare, ponekad kosim travnjake, ponekad... znate, bilo šta što mogu da radim. Ima ljudi koji svakog jutra na internetu proveravaju ponudu privremenih

poslova, da bi videli šta bi tog dana mogli da rade. I umesto da se takmičite s ljudima koji rade u vašoj oblasti, u vašoj struci, takmičite se protiv svih onih koji se u ovom društvu nalaze u nesigurnom položaju. Naime, za ljude iz moje generacije, u Sjedinjenim Državama, a sve više i širom sveta, nema više stalnih poslova.

Brajan: Dobro, i šta radimo kada više nismo od koristi za proizvodnju, kada postanemo višak? Ono što ljudi iz Sjedinjenih Država najviše rade su poslovi iz uslužnog sektora. Kao što sam rekao, stvaramo atmosferu koja podstiče potrošnju. U našem gradu, većina nas anarhista radi na izgradnji onih montažnih objekata, u kojima bogataši održavaju svoje konferencije. Kada se konferencija završi, onda ih demontiramo. Ne pravimo ništa korisno. Kada smo bili u Nemačkoj, upoznali smo ljude koji u stvari rade isti posao...

Nik: Drugo što radimo su, kao što sam rekao, privremeni poslovi. Jedan od najvećih poslodavca u Sjedinjenim Državama je agencija koja ljudima nudi poslove na kojima rade dan ili nedelju dana ili samo par sati. U svakom gradu postoji mesto gde imigrantski radnici dolaze da bi potražili dnevni posao. I ne samo imigranti, već i ljudi sa fakultetskim diplomama, sve više dolaze u tu situaciju. Radimo malo ovde, malo onde. Jedna od stvari koja nas primorava da tako postupamo, jeste i to što sami sebe, sve više, pretvaramo u robu. Nije stvar u tome da svojim poslodavcima pokušavamo da prodamo samo svoje obrazovanje ili veštine već sve u vezi s nama: svoj stil, svoja interesovanja, svoj društveni život. Sve to pretvaramo u robu, koju onda pokušavamo da prodamo. Na primer, jednom sam tražio posao u nekom baru. Vlasnik je rekao, „Ako hoćeš posao, moraš da imaš Facebook.“ (*Nik, kao za sebe: Šta?!*) Znači, trebalo je da besplatno obavljam sav taj posao oko

koliko pitanja: ko se bori? To nisu samo radnici, to je svako koga pogađa ekonomija. Kako se možemo povezati u tim borbama? To je pitanje koje i dalje postavljamo. Pokret *Occupy* bio je smušeni početak odgovora na to pitanje. Šta treba da radimo kada se povežemo? Mislim da je to tačka u kojoj je pokret *Occupy* udario u zid. Naime, ideja da neki park treba da držimo pod okupacijom sve dok kapitalizam ne propadne, jeste neka vrsta religiozne ideje, zar ne? Znači već, marširaćemo okolo, izgovarajući sedam puta jerihonsku molitvu, klanjajući se prema zidu.. to je sumanuto, zar ne? Ljudi su onda počeli da dižu ruke od pokreta zato što su videli da nije dovoljno delotvoran.

Jedna društvena borba u Sjedinjenim Državama (*omaška, u Kanadi*) otišla je dalje od pokreta *Occupy*: to je društvena borba u Kvebeku (Quebec), kada su studenti stupili u štrajk, upravo u času kada je pokret *Occupy* bio na izdisaju. Policija je zauzela zgradu Univerziteta i izbacila studente napolje, stavljajući im tako do znanja da je okupacija nemoguća. Umesto da odustanu, studenti su otišli u centar grada i svakog dana prekidali ekonomiju, svakog dana zajebavali policiju i ometali poslovne ljude. To je ono što je u svojim naboljim trenucima pokazivao i pokret *Occupy*, da moramo imati novi generalni štrajk, kao što je bio onaj u Barseloni, nešto ranije ove godine. Ne više sa ljudima koji ne idu na posao već sa onima koji koriste sve svoje resurse da bi uneli prekid u ekonomiju. Moramo stvoriti društvena tela koju će biti u stanju da urade tako nešto, koja će biti raznolika i sastavljena od svih koje kapitalizam čini ranjivim.

Na kraju, kao što sam već rekao, naše strukture odlučivanja moraju biti drugačije. U Sjedinjenim Državama, jedno od ograničenja pokreta *Occupy* bila je ideja o konsenzusu, ideja koju su anarhisti zagovarali godinama. Ako bismo uspeli da organizujemo strukture zasnovane na konsenzusu, onda bismo mogli da razvijemo anarhističku borbu. Ali, ono što smo mogli da vidimo u pokretu *Occupy*, uvek iznova, bilo da borba dobija na zamahu tek kada ljudi *prekrše* konsenzus. Ljudi su govorili, „Neću da čekam da se svi ovde usa-

izgubićemo svaku pojedinačnu bitku, osim one poslednje.

Nik: Jedna od stvari o kojima danas razmišljamo jeste da pre nego da razvijamo neku ideologiju ili strategiju, s kojom će se svako složiti, treba da razmišljamo o različitim taktikama. O tome kako proširiti nove oblike borbe. Koja je uloga anarhista u tom novom kontekstu, u borbi protiv ekonomije? Pokušavamo da osmislimo nove oblike borbe i da ih poguramo dalje nego što je to ranije bio slučaj. Još jednom, u pokretu *Occupy*, u našem malom gradu, naučili smo da su ljudi spremni da *preduzmu* nešto što je mnogo radikalnije od onoga što su spremni da *kažu*. Na primer, kada su anarhisti istupili i okupirali jednu zgradu, pozivajući ljude da uđu unutra i deleći letke u kojima su objašnjavali zašto to za njih ima smisla, ljudi su nam se pridružili u toj okupaciji, iako su dan ranije, na sastanku, glasali protiv toga. Prema tome, jedna od lekcija koju smo tada naučili jeste da moramo delovati, da moramo biti hrabri, da moramo biti u stanju da stvorimo prostor za mogućnosti koji ranije postojao.

Brajan: To je uticalo i na naš stav o tome kako bi trebalo donositi odluke. Ako je ideja bila da se u nekoj fabrici stupi u štrajk, svako je morao da s tim složi, da bi se u štrajk krenulo zajednički. Jedinствена borba. Danas moramo da razvijemo drugačiji sistem. Naime, u Sjedinjenim Državama ljudi osećaju kako nemaju pravo da preduzmu mnogo toga. Tako je pokret *Occupy* ostao ograničen na okupaciju nekoliko javnih parkova. Ali, ne možemo da čekamo da cela populacija preuzme u svoje ruke sredstva za proizvodnju, zar ne? Moramo početi autonomno, tako što ćemo početi da preuzimamo i radimo stvari za koje se većina ljudi ne oseća spremnim. Ali, to treba da radimo na način koji je otvoren, koji može da se širi. To je način na koji bi trebalo da vrednujemo svoje akcije: da li se one šire ka ostatku društva? Tako smo, do sada, postavili ne-

stvaranja novih prijatelja, koji će doći u bar i postati njegove mušterije, znate, da stavljam sve te slike, koje će pokazati da sam zanimljiva osoba, tako da ljudi požele da dođu u bar u kojem radim... Sav taj posao trebalo je da obavljam besplatno ili bi ga neko drugo uradio besplatno ili bio unajmljen da to uradi. Nekada je postojala razlika između rada i igre, između rada i slobodnog vremena, a sada te stvari sve više postaju jedno te isto. Sve u vezi s nama postaje roba.

Brajan: Šta još radimo? Neki ljudi i dalje rade u fabrikama, konkretno, u pogonima s jeftinom radnom snagom (*sweatshops*). Još uvek možemo naći poslove, ako smo jeftiniji od mašina. Šta vam govori sledeće? Zatvori: nekih dva i po miliona ljudi, u Sjedinjenim Državama, nalazi se u zatvorima. Tako se obaraju zvanični podaci o broju nezaposlenih. Radimo još nešto. Nezaposleni: ljudi koji su potpuno izbačeni iz ekonomije – osim što i dalje pokušavaju da napabirče ono što nam je svima potrebno za život. Negde sam pročitao da na svetu ima oko milijardu ljudi koji žive u favelama, u naseljima od straćara, na obodima gradova. Cela jedna populacija je usisana u ekonomiju samo zato tamo bila bez krova nad glavom i bespomoćna, lišena svega.

Nik: Tu je zatim i nelegalni kapitalizam. To nije suprotnost legalnom kapitalizmu već njegov sastavni deo. Oni su povezani. Trgovina drogom ili trgovina seksom i tome slično. Ali, danas, s promenama u ekonomiji o kojima smo govorili, čak i te pozicije su postale nesigurnije nego ranije. U Kaliforniji možete dobiti posao na poljima marihuane, u vreme žetve; mnogo ljudi, koji ne mogu da rade ništa drugo u ekonomiji, idu tamo u potrazi za poslom. Ali, čak i ti poslovi su danas plaćeni manje, nesigurniji, isto kao i seksualni rad. Sve to, nelegalno i legalno, usisano je u prekaru

ekonomsku zonu.

Brajan: I ako sebe vidimo kao deo društvenog tela, ali ne više kao radničku klasu, kako izgleda revolucionarna borba, polazeći od tog društvenog tela? Šta tu znači generalni štrajk? Možda generalni štrajk tu ne bi značio da svi izađemo iz fabrika. Možda bi to značilo da unesemo prekid u ekonomiju spolja. Možda je to način na koji bi trebalo da razmišljamo. Naime, o ekonomiji ne bi trebalo da razmišljamo kao o nečemu što treba da preuzmemo i pretvorimo je u nešto svoje, već kao o nečemu što treba da prekinemo i uništimo, da bismo živeli slobodno. Možda je to nešto o čemu su anarhisti oduvek razmišljali, ali mi se nadamo da je to nešto o čemu će *svako* ko pokušava da svoj život odbrani od kapitalizma uskoro morati da misli. I zato ćemo, u zaključku, pričati o našim pokušajima i iskustvima, u Sjedinjenim Državama, u primeni naše strategije u praksi.

Nik: U Sjedinjenim Državama imali smo pokret *Occupy*, koji je tokom nekoliko meseci privukao veliku pažnju. Ali, ne želimo da neko pomisli kako je to naš ideal, naš model otpora. Ne, zajebi to.

Brajan: Hvala nebesima što pokret *Occupy* nije bio taj koji je srušio kapitalizam! Ostali bismo zaglibljeni u njemu još sto godina. (*Smeh*)

Nik: Ipak, mislimo da ga je važno osmotriti, analizirati, zato što način na koji se pokret *Occupy* povezao ukazuje na neke obrasce koji će biti sve popularniji, ako razmišljamo o otporu u budućnosti. Na primer, ljudi su počeli da se okupljaju ne zato da bi odbranili svoja radna mesta u određenim industrijama već zato što nemaju

posao, niti bilo kakve izgleda da ga dobiju. Ili zato što su njihovi poslovi uvek prekarne, uvek nestabilni. U kampanji *Occupy*, koju smo imali u našem gradu – živimo u jednom malom gradu, na jugu Sjedinjenih Država – imali smo nezaposlene, anarhiste, radikale, ali i učenike svesne da neće moći da nađu posao i da će stalno živeti u oskudici. Imali smo i ljude koji su celog života bili srednja klasa, ali koji su ostali bez posla i sada ne znaju šta da rade. To nije tradicionalna demografska struktura... to nisu tradicionalne grupe ljudi za koje je levica smatrala da će se nužno konstituisati u revolucionarnu klasu. Ali, stvari su danas postale toliko nesigurne i tako se brzo menjaju da se ljudi okupljaju na drugačiji način.

Brajan: Kada govorimo o strategiji, u situaciji kada je kapitalizam postao toliko mobilan – mi nismo mobilni, ali fabrike i valute jesu – jasno je da oni više ne moraju da s nama prave kompromise; svi stari mirovni sporazumi više ne važe. I ne samo to: oni više ne mogu da prave kompromise, čak i ako to žele. Ako neki vlasnik fabrike želi da bude dobar vlasnik fabrike, i izađe u susret radničkim zahtevima, on odmah ispada iz posla. Ako neka vlada želi da bude dobra vlada, i izađe u susret zahtevima radnika i celog naroda, novac će odmah biti prebačen u neku drugu zemlju. To je ono što želim da naglasim. Nije stvar samo u tome da je kapitalizam zao; oni, sa svom svojom moći, više ne mogu da urade ništa, osim da prave štetu. Oni u stvari više ne mogu da naprave kompromis s nama. To je moja procena. To utiče i na naše strategije. Nekada je tradicionalna strategija leveice bila strategija promene, korak po korak. Odnećemo jednu pobjedu, u nekoj fabrici, odnećemo pobjedu u nekom društvenom pokretu ili društvenom pitanju, stvorićemo grupe od kojih će svaka želeti da ostvari takve pobjede. I tako, korak po korak, ljudi će steći pobjednički mentalitet. Ljudi će hteti da pobjeđuju sve više, sve dok ne ostvarimo i konačnu pobjedu, u revoluciji, za uspostavljanje anarhističkog društva. To više ne važi. Danas važi nešto drugo: